

35. KONFERENCE SOCIÁLNÍ PSYCHIATRIE

LOUČNÁ N/D, 2018

VYUŽITÍ PRETERAPIE V SOCIÁLNÍ REHABILITACI

MGR. MIROSLAV HODINA

 Slezská diakonie
Přinášíme světlo do života potřebným

© Miroslav Hodina, 2018

SOCIÁLNÍ REHABILITACE

je zaměřena na:

- **emancipaci** - znamená obnovu sociálních rolí , úzce souvisí se zmocňováním - procesem, kdy klient prosazuje své postavení a práva
- **normalizaci** - znamená, že rehabilitační práce by měla klientovi pomáhat naplnit co nejvíce sociálních rolí, tak jak je to v mezilidském kontaktu přirozené
- **participaci** - je postupné podílení se klienta na procesu rozhodování až k dosažení úplné autonomie

PRINCIPY SOCIÁLNÍ REHABILITACE

Je primárně zaměřena na **zlepšení osobních schopností a dovedností** lidí s psychiatrickým postižením, tj:

- **rozvoj dovedností klienta** a rozvoj podpory v okolí
- **rozvoj osobnosti** klienta v životních a osobních oblastech
- **propojení psychosociální rehabilitace s psychiatrickou léčbou**

V centru rehabilitačního procesu je **osobní a sociální život klienta**:

- **podpora procesu uzdravy = zotavení**
- **zvýšení kvality života**
- **rozvoj sociálních rolí**

ZOTAVENÍ (ÚZDRAVA)

Zotavení (úzdrava) - je popisována jako hluboce osobní, unikátní proces změny přístupu, hodnot, pocitů, cílů, dovedností a rolí jedince. Je to cesta vedení života navzdory omezení způsobeným nemocí.

Člověk s duševním onemocněním může projít procesem zotavení, i když jeho nemoc není vyléčena.

Fáze zotavení:

- **stabilizace** = ustálení stavu narušeného onemocněním
- **reorientace** = přijetí nové životní perspektivy
- **reintegrace** = znovuzapojení do života

PROCES SOCIÁLNÍ REHABILITACE

I. fáze - navazování vztahu

II. fáze - mapování (šetření) potřeb

III. fáze - stanovování cílů

IV. fáze - plánování

V. fáze - realizace plánu

VI. fáze - hodnocení

PROCES SOCIÁLNÍ REHABILITACE

NAVAZOVÁNÍ VZTAHU

- **Rozumíme si?**
- **Cítím se bezpečně?**
- **Jsme partneři?**
- **Jsem respektován?**
- **Mám prostor?**

VYUŽITÍ PRETERAPIE V SOCIÁLNÍ REHABILITACI

PRETERAPIE

- 1 Základní předpoklad terapeutické a rehabilitační práce**
- 2 Zásady rogersovské terapie**
- 3 Preterapie – navázání kontaktu**
- 4 Uvedení do technik preterapie**

VYUŽITÍ PRETERAPIE V SOCIÁLNÍ REHABILITACI

1 ZÁKLADNÍ PŘEDPOKLAD TERAPEUTICKÉ A REHABILITAČNÍ PRÁCE

NAVÁZÁNÍ VZTAHU

- **terapeutický kontakt**
- **důvěra**
- **péče, pomoc, podpora**
- **participace**
- **terapeutický kontrakt – v soc. službách smlouva + IP**

VYUŽITÍ PRETERAPIE V SOCIÁLNÍ REHABILITACI

2 ZÁSADY ROGERSOVSKÉ TERAPIE

AKCEPTACE

- **bezpodmínečné přijetí bez hodnotících soudů; akceptována schopnost i neschopnost klienta (umožní pozitivní postoj klienta k sobě samému – nezávisle na postojích druhých)**
- **nikoliv nekriticky souhlasit, ale brát projevy klienta, jako něco pro něj subjektivně důležité a oprávněné**
- **bezpodmínečné přijetí = základní vztahová potřeba, její naplnění přináší klientovi (který ji postrádal) novou zkušenost jako nutnou podmínku (terapeutické) změny**

VYUŽITÍ PRETERAPIE V SOCIÁLNÍ REHABILITACI

2 ZÁSADY ROGERSOVSKÉ TERAPIE

EMPATIE

- **empatické porozumění; vstup do vztahu s klientem na kognitivní i emoční úrovni**
- **terapeut se snaží porozumět subjektivnímu světu klienta, sdílet jeho prožívání**
- **terapeut ověřuje, jak je jeho porozumění vnímáno klientem**

VYUŽITÍ PRETERAPIE V SOCIÁLNÍ REHABILITACI

2 ZÁSADY ROGERSOVSKÉ TERAPIE

KONGRUENCE (SHODA, SOULAD)

- **opravdovost, (autenticita), čitelnost (transparentnost); soulad mezi prožíváním terapeuta a jeho chováním**
- **terapeut je ve vztahu s klientem sám sebou (soulad mezi jeho prožíváním a tím, co vyjadřuje navenek, tzn. veškeré verbální a neverbální signály, které vědomě i nevědomě vysílá ke klientovi)**

VYUŽITÍ PRETERAPIE V SOCIÁLNÍ REHABILITACI

2 ZÁSADY ROGERSOVSKÉ TERAPIE

POZNÁMKY

- bezpodmínečné přijetí ≠ “být milý” nebo “mít rád”
- ne(jen) utěšování a hledání pozitivních momentů klientova života
- **přijetí = vytváření prostoru pro klienta**, aby se mohl setkat se všemi svými pocity a myšlenkami – zejména těmi negativními

VYUŽITÍ PRETERAPIE V SOCIÁLNÍ REHABILITACI

3 PRETERAPIE – NAVÁZÁNÍ KONTAKTU

Rogers -> Gendlin -> Prouty

PCA -> focusing -> preterapie

přístup zaměřený -

- na člověka

**- na tělesné pocity,
tělesné prožívání**

- na navázání kontaktu

VYUŽITÍ PRETERAPIE V SOCIÁLNÍ REHABILITACI

3 PRETERAPIE – NAVÁZÁNÍ KONTAKTU

- uvědomění signálů vlastního těla - dosažení a udržování souladu prožívání a chování (focusing)
- účel preterapie: **navázání prvotního kontaktu**; obnova a rozvoj realitního, emocionálního a komunikačního kontaktu
- indikace preterapie: u klientů, kde navázání vztahu je velmi obtížné
- obnova spojení mezi prožíváním a vnímáním klientova já

VYUŽITÍ PRETERAPIE V SOCIÁLNÍ REHABILITACI

3 PRETERAPIE – NAVÁZÁNÍ KONTAKTU

psychologický kontakt lze vymežit 3 rovinami:

- **kontaktní reflexe**, tj. práce na straně terapeuta
- **kontaktní funkce**, tj. proces na straně klienta
- **kontaktní chování**, tj. výsledek posilování kontaktních funkcí prostřednictvím kontaktních reflexí

VYUŽITÍ PRETERAPIE V SOCIÁLNÍ REHABILITACI

4 UVEDENÍ DO TECHNIK PRETERAPIE

PRÁCE NA STRANĚ TERAPEUTA

kontaktní reflexe (realistické, konkrétní, duplikované):

- **situační**
- **obličejové**
- **tělové**
- **slovní reproduktivní**
- **opakované**

TECHNIKY PRETERAPIE

KONTAKTNÍ REFLEXE

Situace: není navázán realitní, emocionální a komunikační kontakt.

▪ **SITUAČNÍ REFLEXE**

- popisujeme situaci, kterou vidíme; co klient právě dělá
- cíl: přiblížit klientovi svět kolem něj, vracet jej do reality
- příklady: “sedíte na židli”; “držíte v ruce hrnek“, “Honza zatíná ruce v pěst“

TECHNIKY PRETERAPIE

KONTAKTNÍ REFLEXE

Situace: není navázán realitní, emocionální a komunikační kontakt.

▪ **OBLIČEJOVÉ REFLEXE**

- **čteme výraz tváře a slovně jej popisujeme**
- **cíl: usnadnit klientovi porozumění tomu, co cítí; kontakt s emocemi**
- **příklady: “usmíváte se; máte radost...“, “křičíte; máte strach...“, Honza se mračí, vypadá naštvaně...”**

TECHNIKY PRETERAPIE

KONTAKTNÍ REFLEXE

Situace: není navázán realitní, emocionální a komunikační kontakt.

Zvláštní držení těla, gesta, pohyby, nepřirozené, strnulé pozice.

▪ TĚLOVÉ

- popisujeme tělesnou pozici a pohyby těla nebo provádíme stejný pohyb (reflektujeme slovně nebo tělesně)
- cíl: pomoc klientovi překonávat tělesné odcizení; více žít ve svém těle)
- příklady: - “kýváte hlavou“, “Honza je celý ztuhlý“
 - opakování, napodobování tělesných pohybů

TECHNIKY PRETERAPIE

KONTAKTNÍ REFLEXE

Situace: není navázán realitní, emocionální a komunikační kontakt.

▪ **SLOVNÍ REPRODUKTIVNÍ**

- **reflexe, opakování slov, slovního salátu, neologismů i neverbálních zvuků; opakujeme, i když slovní spojení nedávají smysl**
- **cíl: rozvoj komunikačního kontaktu, nabízíme sdílení toho, co je za slovy (úzkost, strach, ...)**

▪ **OPAKOVANÉ**

- **znovupoužití předchozí úspěšné reflexe**
- **cíl: základ opětovného kontaktu**
- **příklady: “usmál jste se“, “pořád se usmíváte“**

TECHNIKY PRETERAPIE

PROCES NA STRANĚ KLIENTA

KONTAKTNÍ FUNKCE:

- **kontakt s realitou** - uvědomění si okolního světa a času
 - příklady: “sedím u stolu“, “sedím s tebou u stolu“, “ted’ sedím s tebou u stolu“
- **kontakt s emocemi** - uvědomění si nálad, pocitů, emocí
 - příklady: “jsem smutná“, “jsem smutná, máma nepřišla“, “zlobím se na ni“
- **komunikační kontakt** – vyjádření reality a emocí slovy a větami

TECHNIKY PRETERAPIE

PROJEVY KLIENTA - KONTAKTNÍ CHOVÁNÍ

- je výsledkem posilování kontaktních funkcí prostřednictvím kontaktních reflexí
- operacionalizace:
 - **kontakt realitní** – slovní projev týkající se lidí, míst, událostí a věcí
 - **kontakt emocionální** - pocitová slova, emoce vyjádřená chováním nebo výrazem tváře
 - **kontakt komunikační** – použití slov a vět

VYUŽITÍ PRETERAPIE V SOCIÁLNÍ REHABILITACI

LITERATURA

- Faixová, K.: Rogersovská psychoterapie a preterapie – možnosti využití v psychiatrii, časopis Psychiatrie pro praxi, 2014, 15 (1).**
- Höschl, C.; Libiger, J.; Švestka, J. (eds.): Psychiatrie, Tigis, Praha, 2004.**
- Mahrová, G.; Venglářová, M.: Sociální práce s lidmi s duševním onemocněním, Grada Publishing, Praha, 2008.**
- Pěč, O.; Probstová, V. (eds.): Psychózy – psychoterapie, rehabilitace a komunitní péče, Triton, Praha, 2009.**
- Prouty, G.; Van Werde, D.; Pörtner, M.: Preterapie, Portál, Praha, 2005.**
- Raboch, J.; Pavlovský, P.; Janotová, D.: Psychiatrie – minimum pro praxi, Triton, Praha, 2006.**
- Vymětal, J.: Lékařská psychologie, Portál, Praha, 2003.**

VYUŽITÍ PRETERAPIE V SOCIÁLNÍ REHABILITACI

Děkuji za pozornost